

VILNIAUS R. PABERŽĖS „VERDENĖS“ GIMNAZIJA

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„VERDENĖLĖ“**

2018 METAI

TURINYS

1. Bendrosios nuostatos.....	3
1.1. Informacija apie švietimo tiekėją.....	3
1.2. Įstaigos aplinka ir savitumas.....	4
1.3. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.....	5
1.4. Pasirinktos vaikų ugdymo(si) filosofinės ir psichologinės ugdymo kryptys.....	5
1.5. Ikimokyklinio ugdymo teisinė bazė.....	6
1.6. Vaikų poreikiai.....	7
1.7. Tėvų lūkesčiai.....	8
2. Ikimokyklinio ugdymo principai.....	9
3. Ugdymo tikslas ir uždaviniai.....	9
3.1. Ugdymo tikslas.....	9
3.2. Ugdymo uždaviniai.....	9
4. Ugdymo turinys, metodai, priemonės.....	10
4.1. Ugdymo turinys.....	10
4.2. Ugdymo technologijos ir metodai.....	37
4.3. Aplinka ir priemonės.....	39
5. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas.....	40
6. Naudota literatūra ir šaltiniai.....	43

PRITARTA
Vilniaus rajono savivaldybės tarybos
2018 m. gegužės 25 d.
sprendimu Nr. T3-162

PATVIRTINTA
Gimnazijos direktoriaus
2018 m. gegužės 14 d.
įsakymu Nr. V-59

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Informacija apie švietimo teikėją

Švietimo tiekėjo pavadinimas: Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazija.

Teisinė forma: Vilniaus rajono savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Grupė: Neformaliojo švietimo, mišraus amžiaus vaikų (3 – 6 metų) ikimokyklinio ugdymo grupė.

Ugdymo(si) kalba: lietuvių kalba.

Ugdymo(si) forma: dieninė.

Įstaigos kodas: 291316540.

Adresas: Mokyklos g. 1a, Paberžė, Vilniaus r., LT – 14273.

Telefonas: (8 5) 2586281.

Elektroninis paštas: verdenemok@gmail.com.

Gimnazijos interneto svetainė: <http://www.verdenes.vilniausr.lm.lt/>.

Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazija turi savo atributiką: gimnazijos emblema, vėliavą, himną.

Kasmet Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos ikimokyklinio ugdymo grupę lanko iki 16 vaikų. Vaikai yra iš įvairių šeimų pagal kalbą, išsilavinimą, ekonominę – finansinę padėtį.

1.2. Įstaigos aplinka ir savitumas

FORMALI APLINKA. Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos ikimokyklinio ugdymo grupė yra Paberžės kaime, vaizdingoje vietovėje. Palanki įstaigos geografinė ir kultūrinė aplinka sudaro sąlygas jau ikimokyklinio amžiaus vaikams pažinti įžymias Vilniaus rajono vietas, kultūrą, tradicijas, gamtą. Turėdami mokyklinį autobusą, galime vykti į Vilnių, kur dalyvaujame kultūriniuose ir edukaciniuose renginiuose.

NEFORMALI APLINKA. Kuriame kintančią neformalią aplinką, įvertinant vaiko, kaip bręstančio ir nuolat besikeičiančio žmogaus, įvaizdį. Įstaiga stiprėja teikdama kokybišką vaikų ugdymo(si) ir tėvų švietimo paslaugą, aktyvėja tėvų parama aplinkos kūrimui.

Siekiamo, kad bendruomenės kuriama aplinka (tiek išorinė, tiek vidinė) būtų jauki, patogi, ugdanti, įvairiapusė.

Sudarytos sąlygos specialiosios pagalbos vaikams teikimui: įstaigoje dirba logopedas, psichologas, socialinis pedagogas.

SAVITUMAS. Siekiama, kad grupėje būtų savita aplinka, kiekvienas pedagogas turėtų individualų darbo stilių, o įstaiga – savo veidą.

Įstaiga savo veikloje siekia kokybiško vaikų ruošimo mokyklai. Ikimokyklinio ugdymo grupės pedagogai glaudžiai bendradarbiauja su gimnazijos pedagogais, kurdami optimalias vaikų brandumo mokyklai sąlygas. Tos pačios erdvės, pažįstami pedagogai ir kitas personalas padeda greitai adaptuotis mokykloje.

Teikiamos konsultacijos pedagogams ir tėvams, organizuojami seminarai, mokymai, vykstama į metodines konferencijas, dalijamasi gerąja patirtimi su kitų ugdymo įstaigų pedagogais. Pagrindinę ugdymo veiklą papildo neformalus vaikų švietimas - atsižvelgiant į šeimos poreikius teikiamas neformalus ugdymas (NVŠ), atliepiantis vaikų gabumus ir polinkius.

BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA. Pagrindiniais partneriais savo veikloje laikome šeimą. Vaikų ugdymas įstaigoje tobulinamas siekiant vaiko, šeimos ir ikimokyklinio ugdymo grupės pedagogų bendradarbiavimo. Tai yra partnerystės pagrindas. Įstaiga tęsia vaiko ugdymą, siekdama papildyti ugdymo šeimoje patirtį.

Bendradarbiaujant su vaiko šeima:

- dalijamasi pastebėjimais, rūpesčiais ir džiaugsmiais;
- informuojama apie ugdymo(si) pasiekimus ir sunkumus;
- kviečiama dalyvauti bendruose projektuose, renginiuose, išvykose;

- bendrai svarstomi ugdymo kokybės tobulinimo klausimai;
- drauge švenčiamos kalendorinės, tautinės, tradicinės įstaigos šventės.

BENDRADARBIAVIMAS SU ĮSTAIGOMIS. Plėtojant įvairias vaikų kompetencijas, bendradarbiaujama su socialiniais partneriais: Paberžės socialinės globos namais, Paberžės gaisrine, Europos Centro Golfo Klubu, Vilniaus rajono Nemenčinės daugiafunkcinio kultūros centro Glitiškių skyriumi, įvairiomis Vilniaus rajono ugdymo įstaigomis ir kitais partneriais. Dalyvaujama organizuojamuose projektuose, renginiuose, atliekamuose tyrimuose, konkursuose, parodose ir kt.

1.3. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Įstaigoje dirba kvalifikuoti pedagogai, turintys aukštąjį išsilavinimą.

Pedagogai nuolat kelia savo kvalifikaciją, išklauso naujausias šiuolaikinės ugdymo krypties pedagogines teorijas. Kvalifikuota, kompetentinga pedagogų komanda aktyviai domisi naujovėmis, geba jas įgyvendinti, taip darydama įtaką kryptingai įstaigos bendruomenės, vaikų ugdymo(si) bei aplinkos kaitai. Įstaigos pedagogai yra įgiję įvairių veiklos patirtį, mylintys ir rūpestingi, gebantys skirti dėmesį kiekvienam ugdytiniui, priimti pokyčius, ieškoti naujų ugdymo(si) formų ir metodų, siekiant ugdymo(si) kokybės.

Skatinama plėtoti pedagogų profesinę kompetenciją ir profesionalumą, susipažįstant su naujausia švietimo filosofija, kuri teigia, kad vaikų darželis nėra vien specifinė „tik mažiems vaikams skirta institucija, o universali, šiuolaikinė švietimo ir šeimos pagalbos institucija, kaip naujosios edukacinės politikos (mokymasis visą gyvenimą) strategijos grandis, demokratinės gyvenamosios principų plėtros institucija, atvira pasaulio ir nacionalinės kultūros tradicijoms“.

1.4. Pasirinktos vaikų ugdymo(si) filosofinės ir psichologinės ugdymo kryptys

Šiuolaikinis ugdymas grindžiamas supratimu, kad - ugdymas yra konstruktyvi paties individo veikla, sudarant jam ugdymosi sąlygas bei suteikiant paramą.

Remiantis progresyviojo ugdymosi kryptimi, siekiame: gerbti ir vertinti kiekvieno vaiko individualumą; sudaryti sąlygas dirbti savo tempu ir pagal savo jėgas; sudaryti galimybę laisvai rinktis veiklos formas; organizuoti veiklą individualiai, mažose grupelėse ar su visa grupe. Asmenybės skleidimąsi skatinanti ugdymo kryptis įpareigoja: gerai žinoti vaiko raidos ypatumus ir dėsnumus;

mokėti organizuoti socialinę sąveiką, lemiančią emocinę ir pažintinę raidą; remtis vaikų pomėgiais, poreikiais, vystant jų tolesnį pažinimą; tinkamai parengti aplinką įvairių poreikių ir gebėjimų vaikams.

Įstaiga laikosi humanistinės ugdymo krypties. Ugdytojas, kuris remiasi humanistinės pedagogikos idėjomis yra nusiteikęs įsivaizduoti save ugdytinio padėtyje, jausti jo išgyvenimus, nuoširdžiai ir atvirai su juo bendrauti. Humanistinės pedagogikos pagrindiniai principai:

1. Siekti nuoširdaus bendravimo su ugdytiniu, jį nuolat teigiamai vertinti, skatinti intelektualio, emocinio bei valios potencialo plėtrą.

2. Padėti ugdytiniui suvokti save, savo problemas, saviraidos tikslus ir transformuoti juos į veiklos motyvus.

3. Bendradarbiauti su ugdytiniais ir planuoti ugdymo veiklą, skatinančią atsakomybę už veiklos rezultatus.

4. Optimizuoti ugdymo procesą, grindžiamą ugdytinių poreikiais.

Partnerystė, demokratinis stilius ir žmogiškųjų santykių normos yra svarbiausi pedagoginės veiklos ypatumai. Žaisdamas vaikas suvokia ir atkuria pasaulį, įprasmina jį. Žaidimas yra natūrali būseną, padedanti jo specifinei raidai ikimokykliniais metais. Ugdymo tikslas – parengti vaiką kūrybingam darbui, taigi ir kūrybingam gyvenimui. Remiamės progresyvistine ugdymo koncepcija. Ugdymas – kiekvieno asmens, individo ir demokratinės visuomenės nario gebėjimų plėtotės skatinimas, sudarant geras raidos sąlygas. Ugdymo paskirtis, ne ugdytinio rengimas gyvenimui, o toks jo dabartinės veiklos organizavimas, kad atsiskleistų visos ugdytinio galios ir jis pajėgtų realizuoti save. Ugdytinis neturi jausti, kad jį kažkas ugdo, jis turi gyventi natūralų gyvenimą, remdamasis individualios patirties sąlygojamais siekiais.

1.5. Ikimokyklinio ugdymo teisinė bazė

Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis strateginių dokumentų nuostatomis:

1. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983. Švietimo įstaiga, organizuodama ugdymą, stengiasi suteikti šeimai, kaip pagrindinei visuomenės ląstelei, pagalbą auginant vaiką. Be to, siekiama sudaryti sąlygas vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, laisvai reikšti savo nuomonę visais jį liečiančiais klausimais. Vaiko pažiūroms taip pat skiriamas ypatingas dėmesys. Kaip teigiama šio dokumento 16 straipsnyje „Nė vienas

vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo <...> asmeninį gyvenimą“, ikimokyklinio ugdymo grupėje akcentuojame konfidencialumo svarbą bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais.

2. Vaiko gerovės valstybės politikos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos vyriausybės 2005 m. nutarimu Nr. 184. Ugdymo įstaiga, kaip nurodoma ir šiame dokumente, siekia užtikrinti vaiko teisę veikti, išreikšti savo nuomonę ir daryti įtaką sprendimams, susijusiems su jo gerove. Mes rūpinamės, kad vaikams trumpai atsiskyrus nuo tėvų, ikimokyklinio ugdymo grupėje būtų gera ir saugu. Stengiamės, kad būtų patenkinti ir visi svarbiausi vaiko poreikiai.

3. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2014 m., kuris padeda ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir kitiems ugdytojams atpažinti vaikų ugdymosi pasiekimus ir poreikius, padeda tikslingai rengti ir atnaujinti įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą, padeda įgyvendinti ugdymo turinį, jį pritaikant kiekvienam vaikui ir vaikų grupei, leidžia stebėti ir fiksuoti vaikų pažangą ir tikslingai ugdyti kiekvieną vaiką.

4. Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. V-2310. Vadovaujantis 14 punktu, mokyklos vadovas, suderinęs su mokyklos taryba, priima sprendimus dėl vadovėlių ir kitų mokymo priemonių įsigijimo; vadovaujantis 16 punktu: įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ugdymo programą, už mokinio krepšelio lėšas perka priemonių, kurios ikimokyklinio ugdymo programoje numatytos kaip ugdymo turiniui įgyvendinti reikalingos priemonės.

5. Švietimo aprūpinimo standartai, patvirtinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. V-2368, kuriais vadovaujantis kuriame ir turtiname materialiąją įstaigos aplinką, tinkamą siekti ikimokyklinio ugdymo programose numatytų tikslų.

Programa yra nuolat atnaujinama pagal leidžiamus naujausius teisės aktus.

1.6. Vaikų poreikiai

Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą. Vaiko poreikis turėti geras socialines, edukacines vystymosi sąlygas yra vienas pagrindinių ir su vaiko amžiumi nesikeičiančių interesų. Atsižvelgiant į individualius, specialiuosius poreikius, siekiame tenkinti pagrindinius vaiko poreikius: saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos.

- **Poreikis jaustis saugiai.** Vaikas gali jaustis saugus, pradžioje būdamas suaugusiųjų globoje, palaipsniui ir pats mokosi saugoti save.

- **Poreikis judėti.** Vaikas nuolat juda, bėgioja, sportuoja, laipioja aktyviai veiklai skirtose zonose, lauko aikštelėse.
- **Poreikis žaisti.** Kiekvienas vaikas turi galimybę žaisti su jam patinkančiais žaislais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus. Žaisdamas jis išreiškia savo socialinę patirtį, bendrauja.
- **Poreikis bendrauti.** Vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertingų savybių, išlikti savitu, skirtingu nuo kitų.
- **Poreikis patenkinti savo smalsumą.** Tenkindamas savo smalsumą, vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdinius, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, kartu plečia savo žodyną. Vaikas nori viską paliesti, pajusti todėl, kad jo saviti mokymosi metodai.
- **Poreikis būti savarankiškam.** Vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, priemones, žaislus.
- **Poreikis produktyviai ir kūrybingai veiklai.** Šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augantis vaikas domisi, nori žaisti kompiuterinius ir kitus žaidimus. Vaikas beveik visada nori ką nors veikti: piešti, lipdyti, konstruoti. Tam, kad vaikas nuolat galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, sukuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką.

Vaikai yra skirtingi: kiekvienas turi savo augimo tempą, gyvenimo ritmą, skirtingą asmeninę patirtį. Todėl svarbu padėti vaikams puoselėti savo individualumą.

1.7. Tėvų lūkesčiai

Vienas svarbiausių įstaigos siekių – užtikrinti sąveiką tarp auklėtojo, vaiko ir šeimos. Tėvai ir pedagogai sukuria vaiko gyvenimo erdvę, o tai, ką jis patiria joje, suteikia jo vystymui(si) kryptį, lemia ugdymo(si) kokybę. Vaiko gerovės užtikrinimas yra valstybės politinis prioritetas. Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos ikimokyklinio ugdymo grupės strateginė veiklos kryptis – pagalba ir parama šeimai. Šeimos dalyvavimas įstaigos gyvenime lemia vaikų pasiekimus, motyvaciją, savivertę ir elgesį. Įstaiga, bendraudama su šeima, siekia tokių tikslų:

- atskleisti šeimai vaiko gyvenimo ikimokyklinio ugdymo grupėje ypatumus ir suteikti galimybes būti ugdymo proceso partneriais;
- šviesti tėvus pedagogikos, psichologijos ir kultūros klausimais;
- susipažinti su šeimos gyvenimo būdu ir drauge ieškoti bendrų ugdymo poveikio vaikui priemonių.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

HUMANIŠKUMO PRINCIPAS. Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, garantuojama vaiko teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį ir asmeninę patirtį, taip pat pripažįstama vaiko teisė būti skirtingam, pripažįstama vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybė ir savarankiškumas.

TAUTIŠKUMO PRINCIPAS. Tradicijų, papročių, meno integracija į vaiko kasdieninį gyvenimą, ugdymą(si).

INDIVIDUALIZAVIMO PRINCIPAS. Atsižvelgimas į kiekvieno vaiko individualius (fizinis ir dvasinius) poreikius, interesus bei galimybes, amžiaus tarpsnių ypatumus ir savitumą.

KŪRYBIŠKUMO PRINCIPAS. Prigimtinių, kūrybinių vaiko galių ir saviraiškos puoselėjimas.

PARTNERYSTĖS SU ŠEIMA PRINCIPAS. Lygiavertė, tvirta ir nuosekli vaiko ir pedagogo, pedagogo ir šeimos ugdymo(si) proceso sąveika.

NUOLATINĖS KAITOS PRINCIPAS. Ugdymo(si) kokybės gerinimas, diegiant ugdymo naujoves, perimant gerąją Lietuvos ir užsienio pedagogų patirtį, tobulinant ugdymo modelius, vaikų pasiekimų vertinimo sistemą.

Šių principų laikomasi planuojant ugdymo turinį, metodus, parenkant priemones, kuriant ugdymo aplinką, organizuojant ugdymo procesą, numatant pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais būdus.

3. UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

3.1. Ugdymo tikslas

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir bendraamžiais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

3.2. Ugdymo uždaviniai

Siekti, kad vaikas:

1. Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.

2. Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgtų į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.

3. Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.

4. Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

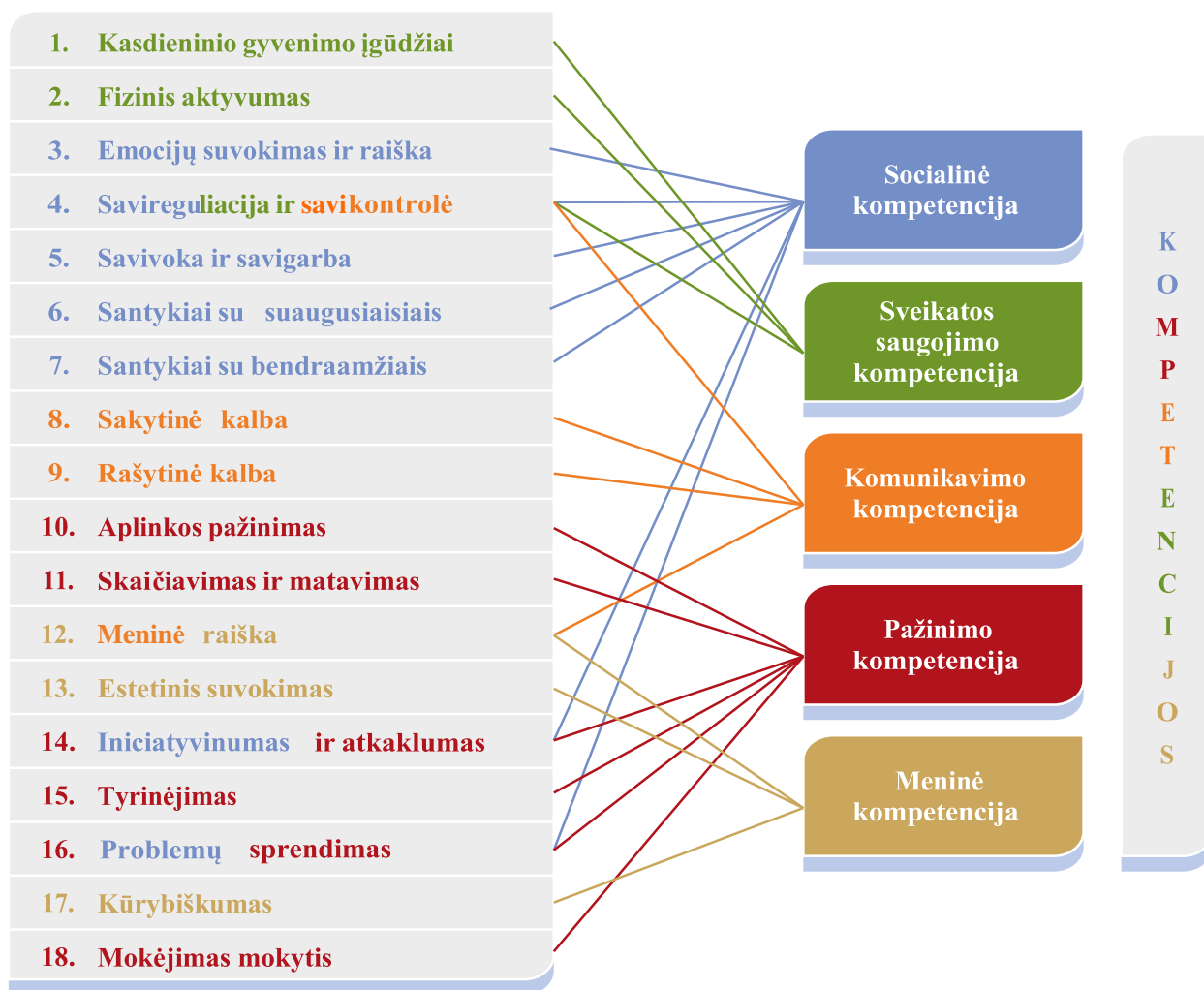
5. Aktyviai judėtų, mokytųsi saugaus elgesio įvairioje aplinkoje.

4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

4.1. Ugdymo turinys

Ugdymo turinyje, trumpuose aprašymuose, atskleidžiamos svarbiausios vaiko ugdymosi kryptių ir pasiekimų sričių charakteristikos. Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje pasiekimų srityje numatyti ugdymosi sėkmei aktualiausi gebėjimai ir pateikti vaikų veiksėnų pavyzdžiai.

Ikimokyklinio ugdymo programos vaikų ugdymo turinyje išskiriami vaiko gebėjimai, kuriuos turėtų įgyti 2 – 3 m. vaikas (ankstyvasis amžius) ir 4 – 6 m. vaikas (ikimokyklinis amžius). Taip pat programoje išskirti brandesnių vaikų ugdymosi gebėjimai ir kiti vaikų pasiekimai, kurie integruojami į visas ugdymosi sritis. Išskirti gebėjimai padės pedagogams įvertinti individualią vaikų pažangą.

1 pav. Vaiko pasiekimų jungimas į kompetencijas pagal „Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“ (2015m.)

Vaikų pasiekimų sričių tęstinumą užtikrina Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, kurioje numatomas vaiko ugdymas pagal penkias kompetencijas: socialinę, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninę (žr. paveikslėlį nr.1).

Ugdymosi sritys	Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI	1-3	<p>Savarankiškai valgo ir geria.</p> <p>Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ar šlapintis.</p> <p>Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.</p> <p>Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas.</p>	<p>Pats valgo pirštais, šaukštu, šakute.</p> <p>Laiko šaukštelį, šakutę, puodelį, semia šaukšteliu.</p> <p>Sėdasi ant puoduko ar klozeto.</p> <p>Nuneša žaislus į jiems skirtą vietą.</p> <p>Bando apsirengti ir nusirengti.</p> <p>Stengiasi pats praustis, naudotis rankšluosčiu.</p>
	4	<p>Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs.</p> <p>Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.</p> <p>Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.</p> <p>Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.</p>	<p>Padeda suaugusiems serviruoti stalą, plauti maisto produktus.</p> <p>Tualetu stengiasi naudotis savarankiškai.</p> <p>Noriai pats stengiasi apsirengti, nusirengti drabužius.</p> <p>Susitvarko žaislus, kuriais naudojami.</p> <p>Žino kodėl negalima imti pavojingų daiktų.</p>
	5	<p>Dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais.</p> <p>Priminius tvarkosi žaislus ir veiklos vietas.</p> <p>Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus.</p>	<p>Žino, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais.</p> <p>Tvarkosi savo veikos, žaidimų vietas.</p> <p>Suvokia, kad reikia saugoti save ir aplinkinius.</p>
	6	<p>Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietas.</p>	<p>Pasitarus su suaugusiuoju pats pasirenka drabužius pagal orus.</p> <p>Savarankiškai tvarkosi žaislus ar veiklos vietas.</p>

FIZINIS AKTYVUMAS	1-3	<p>Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis. Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija.</p> <p>Atsispirdamas abiem kojomis pašoka, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį.</p> <p>Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, gaudo, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą.</p>	<p>Pastovi ant vienos kojos.</p> <p>Atsispirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės. Peršoka liniją.</p> <p>Įkerpa popieriaus kraštą.</p>
	4	<p>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis.</p> <p>Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo.</p>	<p>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis.</p> <p>Išlaiko pusiausvyrą eidamas nedideliu paaukštinimu.</p> <p>Šokinėja abiem ir ant vienos kojos.</p> <p>Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį.</p> <p>Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų.</p>

	5	<p>Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto.</p> <p>Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai.</p> <p>Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas).</p>	<p>Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu. Šokinėja vietoje, judant pirmyn, įveikdamas kliūtis.</p> <p>Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais.</p> <p>Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai.</p>
	6	<p>Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn/nuokalnėn.</p> <p>Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau.</p> <p>Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas.</p>	<p>Eina ratu, poromis, atbulomis.</p> <p>Žaidžia žaidimus su kamuoliu.</p> <p>Žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.</p> <p>Tiksliau valdo pieštuką ir žirkles.</p>
EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA	1-3	<p>Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo).</p> <p>Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.</p>	<p>Atranda savus emocijų raiškos būdus.</p> <p>Pradedą naudoti emocijų raiškos žodelius.</p>
	4	<p>Pavadina pagrindines emocijas. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti).</p>	<p>Pavadina pagrindines emocijas.</p> <p>Atpažįsta kitų emocijas pagal elgesį.</p> <p>Pradedą valdyti savo emocijas.</p>
	5	<p>Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo.</p>	<p>Apibūdina situacijas, kuriose kilo jausmai.</p>

		<p>Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti).</p> <p>Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.</p>	<p>Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį ir tinkamai į jas reaguoja. Išreiškia jausmus mimika ir žodžiais, o ne veiksmais</p>
	6	<p>Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.</p>	<p>Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis.</p> <p>Išreiškia jausmus tinkamais būdais – neskaudindamas kitų.</p>
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ	1-3	<p>Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p> <p>Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.</p>	<p>Bando kontroliuoti savo elgesį.</p> <p>Išbando savo interesų gynimo ir konfliktų sprendimo būdus.</p>
	4	<p>Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p> <p>Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.</p>	<p>Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių</p>
	5	<p>Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p> <p>Pats primena kitiems tinkamo elgesio</p>	<p>Primenant laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių.</p> <p>Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus.</p>

		<p>taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.</p> <p>Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.</p>	
	6	<p>Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi.</p> <p>Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų.</p> <p>Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.</p>	<p>Savarankiškai laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių.</p> <p>Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose.</p>
SAVIVOKA IR SAVIGARBA	1-3	<p>Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi.</p> <p>Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima</p>	<p>Kalba pirmuoju asmeniu „aš“.</p> <p>Pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Pavadina 5-6 kūno dalis.</p> <p>Didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti.</p>
	4	<p>Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.).</p> <p>Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina</p>	<p>Pasako savo ir kito jausmus, norus.</p> <p>Supranta, kad kitas negalėjo matyti to ką matė jis, nes kitas žmogus nebuvo šalia.</p> <p>Mano, kad jis yra geras, todėl jį kiti palankiai vertina.</p>
	5	<p>Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą,</p>	<p>Supranta, kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras/moteris).</p>

		<p>teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).</p> <p>Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.</p> <p>Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.</p>	<p>Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys.</p> <p>Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.</p>
	6	<p>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę.</p> <p>Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).</p>	<p>Įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus.</p> <p>Pasako savo tautybę.</p> <p>Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.</p>
SANTYKIAISU SUAUGUSIAIS	1-3	<p>Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.</p> <p>Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis.</p>	<p>Ramiai stebi nepažįstamus žmones.</p> <p>Žaidžia, veikia greta suaugusiojo.</p>
	4	<p>Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų.</p> <p>Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus.</p>	<p>Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų.</p> <p>Pasitiki pedagogu, priima pagalbą, vykdo individualius prašymus.</p>

	5	Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų.	Įtraukia suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus.
	6	Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienos tvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę.	Stengiasi laikytis susitarimų. Bando tinkamu būdu išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę.
SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS	1-3	Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.	Žaidžia greta arba trumpai su draugu. Audringai reiškia teises į savo daiktą.
	4	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.	Žaidžia kartu su bendraamžiais. Dalijasi žaislais.

	5	<p>Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas.</p> <p>Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Draugams siūlo savo žaidimų idėjas.</p> <p>Padedą kitam vaikui.</p>
	6	<p>Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos.</p> <p>Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.</p>	<p>Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais.</p> <p>Turi draugą.</p>
SAKYTINĖ KALBA	1-3	<p>Kalbėjimas. 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“.</p> <p>Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.</p>	<p>Supranta kalbą ir kalba 2-3 žodžių sakiniais.</p> <p>Atsako vienu ar keliais žodžiais į elementarius klausimus.</p>

4	<p>Klausymas. Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai Pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas.</p> <p>Kalbėjimas. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.</p>	<p>Išklauso kūrinių iki galo nepertraukdamas skaitančiojo.</p> <p>Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius.</p> <p>Atpasakoja trumpus kūrinių.</p>
5	<p>Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba.</p> <p>Kalbėjimas. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus.</p> <p>Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.</p> <p>Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p>	<p>Supranta ir interpretuoja tekstą savaip.</p> <p>Vartoja vaizdingus, palyginamuosius žodžius.</p> <p>Išskiria pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose.</p> <p>Deklamuoja.</p>

	6	<p>Klausymas. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą, pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.</p> <p>Kalbėjimas. Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis.</p> <p>Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę.</p> <p>Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus.</p>	<p>Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja.</p> <p>Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.).</p> <p>Vartoja antonimus ir sinonimus.</p> <p>Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale.</p>
RAŠYBINĖ KALBA	1-3	<p>Skaitymas. Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina.</p> <p>Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis bando rašyti (rašo) vertikalias ir horizontalias linijas.</p>	<p>Pavadina matomus paveikslėlius.</p> <p>Piešia vertikalias ir horizontalias linijas.</p>

4	<p>Skaitymas. „Skaito“ knygelį paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus.</p> <p>Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje.</p> <p>Rašymas. Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis. Bandymuose rašyti (rašto darbuose) ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės.</p>	<p>„Skaito“ knygelį paveikslėlius.</p> <p>Pradeda domėtis raidėmis ir bando jas „naudoti“ savo veikloje.</p> <p>Domisi rašikliais ir kompiuteriu.</p>
5	<p>Skaitymas. Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką.</p> <p>Rašymas. Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis.</p>	<p>Domisi raidėmis ir supranta, kad raidės turi pavadinimus.</p> <p>Supranta spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama ir pan.</p> <p>Kopijuoja ir bando rašyti raides.</p>
6	<p>Skaitymas. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį.</p> <p>Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį.</p> <p>Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.</p> <p>Rašymas. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius.</p>	<p>Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį.</p> <p>Žino keliolika abėcėlės raidžių.</p> <p>Perskaito savo vardą.</p> <p>Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje esančius žodžius.</p>

APLINKOS PAŽINIMAS	1-3	<p>Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais.</p> <p>Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje.</p> <p>Pasako savo ir savo šeimos narių vardus.</p>	<p>Atpažįsta ir įvardina artimiausios aplinkos daiktus.</p> <p>Orientuojasi savo grupės aplinkoje.</p> <p>Žino savo, šeimos narių vardus.</p>
	4	<p>Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę.</p> <p>Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius.</p> <p>Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus.</p>	<p>Išvardina gyvenamosios vietos objektus.</p> <p>Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje.</p> <p>Pastebi ir pasako pagrindinius augalų ir gyvūnų požymius.</p> <p>Atpažįsta ir įvardija artimiausios aplinkos gyvūnus, augalus.</p>
	5	<p>Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus.</p> <p>Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui.</p> <p>Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).</p> <p>Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas.</p> <p>Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją.</p>	<p>Atpažįsta ir įvardija naminius, kai kuriuos laukinius gyvūnus, nusako jų gyvenimo skirtumus.</p> <p>Skiria daržoves, vaisius, uogas ir nusako panaudojimo maistui būdus.</p> <p>Domisi gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti.</p> <p>Pasakoja apie savo šeimą.</p> <p>Orientuojasi darželio aplinkoje.</p>

	6	<p>Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (priedaisai, transportas, įrenginiai).</p> <p>Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.</p> <p>Papasakoja apie tradicines šventes.</p> <p>Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui.</p> <p>Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą.</p> <p>Atranda ir mokosi naudotis buities prietaisais, skaitmeninių technologijų galimybėmis.</p> <p>Žino tradicines šventes.</p> <p>Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>
SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS	1-3	<p>Skaičiavimas. Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą.</p> <p>Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę.</p> <p>Matavimas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.</p>	<p>Skiria sąvokas mažai ir daug.</p> <p>Išrikiuoja daiktus į eilę.</p> <p>Pradeda suprasti, ką reiškia padalinti daiktus po lygiai.</p>

	4	<p>Skaičiavimas. Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris.</p> <p>Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...).</p> <p>Matavimas. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan.</p>	<p>Pradedama skaičiuoti daiktus ir palyginti kelių daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėse.</p> <p>Vartoja kelintinius skaitvardžius: pirmas, antras.</p> <p>Grupuoja daiktus pagal išorinius požymius.</p>
	5	<p>Skaičiavimas. Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje.</p> <p>Skaičiuoja bent iki 5.</p> <p>Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Skiria kelintinius skaitvardžius.</p> <p>Matavimas Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus.</p> <p>Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.</p>	<p>Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo jų požymių ir jų padėties erdvėje.</p> <p>Skaičiuoja iki 5-ių.</p> <p>Skiria kelintinius skaitvardžius.</p>

	6	<p>Skaičiavimas. Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu.</p> <p>Skaičiuoja bent iki 10.</p> <p>Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis.</p> <p>Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų, ciklų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p>	<p>Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčiu simboliu.</p> <p>Skaičiuoja iki 10-ties.</p> <p>Palygina daiktų grupes pagal kiekį (daugiau/mažiau).</p> <p>Supranta ir vartoja sąvokas: pusiau, į 2–3 dalis.</p> <p>Pratęsia, sukuria skirtingų požymių sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p>
--	---	---	---

MENINĖ RAIŠKA	1-3	<p>Vizualinė raiška. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p> <p>Bando ką nors pavaizduoti (mama, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius.</p> <p>Muzika. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu.</p> <p>Šokis. Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų - trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką.</p> <p>Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro.</p>	<p>Eksperimentuoja dailės priemonėmis išreikšdamas save.</p> <p>Savo „keverzonėse“ išvelgia daiktus ir įvykius.</p> <p>Dainuoja 2-4 garsų daineles.</p> <p>Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais.</p> <p>Kartoja matytus veiksmus, judesius.</p> <p>„Šoka“ mėgdžiodamas judesius.</p> <p>Kartoja matytus veiksmus, judesius.</p> <p>Vaizduoja siužetinius elementus.</p>
---------------	-----	--	--

	4	<p>Muzika. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas.</p> <p>Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.</p> <p>Šokis. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų – keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius.</p> <p>Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja.</p> <p>Vizualinė raiška. Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija.</p> <p>Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.</p>	<p>Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo daineles.</p> <p>Kuria ritminius motyvus.</p> <p>„Šoka“ vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus.</p> <p>Atkuria matytų situacijų fragmentus.</p> <p>Kuria dialogą tarp veikėjų.</p> <p>Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas.</p> <p>Eksperimentuoja dailės priemonėmis atrasdamas spalvas.</p>
--	---	--	---

	<p>Muzika. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinčius.</p> <p>Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą.</p> <p>Šokis. Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. Šoka improvizuotai kurdamas penkių–šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).</p> <p>Vaidyba. Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas.</p> <p>Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis.</p> <p>Vizualinė raiška. Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales.</p> <p>Ekperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų ir priemonių.</p>	<p>Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) girdėtus kūrinčius.</p> <p>Dainuoja dialoginio pobūdžio daineles.</p> <p>Šoka šokius pritaikant skirtingo tempo dalis.</p> <p>Vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą.</p> <p>Susikuria vaidybinę aplinką.</p> <p>Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais.</p> <p>Ekperimentuoja išbandydamas skaitmenines priemones, fotoaparata.</p>
--	--	--

	6	<p>Muzika. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.</p> <p>Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2– 3 garsų melodijas.</p> <p>Šokis. Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlės), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamas, aukštas bėgamas, liaunas, smulkus bėgamas) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>Dainuoja platesnio diapazono vienbalses daineles.</p> <p>Groja 2-3 garsų melodijas.</p> <p>Šoka ratelius pritaikydamas įvairius žingsnelius.</p> <p>Šoka išreiškdamas erdvės (aukštai-žemai) ir laiko (greitai-lėtai) elementus.</p> <p>Tikslingai naudoja daiktus teatro reikmėms.</p> <p>Improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes.</p> <p>Dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais).</p> <p>Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis</p>
--	---	--	--

ESTETINIS SUVOKIMAS	1-3	Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga.	Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus.
	4	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo meninius įspūdžius. Reaguoja į kitų vertinimus.
	5	Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.	Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių. Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus).

	6	<p>Gėrįsi ir grožįsi savo menine kūryba.</p> <p>Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.</p> <p>Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius.</p>	<p>Grožįsi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu.</p> <p>Pastebi papuoštą aplinką.</p> <p>Papasakoja įspūdžius apie meninio kūrinio siužetą.</p>
INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS	1-3	<p>Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą.</p> <p>Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.</p>	<p>Pats keičia veiklą.</p> <p>Reiškia savo norus, sako „ne“.</p>
	4	<p>Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <p>Kviečiant, sudominant išitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei.</p> <p>Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.</p>	<p>Pasirenka ir žaidžia vienas ar su draugais.</p> <p>Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (susidomėjęs).</p> <p>Laukia suaugusiojo pagalbos, padrąsinimo, kai susiduria su nesėkme.</p>

	5	<p>Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <p>Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos.</p> <p>Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.</p>	<p>Ilgesį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ar su draugais.</p> <p>Pereina nuo pasirinktos veiklos prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos.</p> <p>Bando pats įveikti kliūtis veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.</p>
	6	<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p> <p>Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p> <p>Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.</p>	<p>Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną.</p> <p>Ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą.</p> <p>Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusįjį.</p>
TYRINĖJIMAS	1-3	<p>Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimiti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais).</p> <p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.</p>	<p>Domisi jį supančia aplinka.</p> <p>Kartoja veiksmą po patirtos nesėkmės.</p>

	4	<p>Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko.</p> <p>Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).</p>	<p>Pasirenka reikalingas priemones tiriamajai veiklai.</p> <p>Tyrinėja supančią gamtinę ir daiktinę aplinką visais pojūčiais.</p>
	5	<p>Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis.</p> <p>Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos).</p> <p>Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p>	<p>Domisi iš ko padaryti daiktai, jų savybėmis.</p> <p>Suvokia daiktų paskirtį.</p> <p>Įvardina daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtingus pastebėjimus.</p>
	6	<p>Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.</p> <p>Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų.</p> <p>Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.</p>	<p>Atlieka trumpalaikius stebėjimus.</p> <p>Pasitelkia priemonių įvairovę (lupą, mikroskopą).</p> <p>Analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes.</p>

PROBLEMŲ SPRENDIMAS	1-3	<p>Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes.</p> <p>Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą.</p>	<p>Stebi savo veiksmų pasekmes.</p> <p>Prašo pagalbos nepavykus atlikti veiklos.</p>
	4	<p>Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus.</p> <p>Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Išbando įvairias daiktų panaudojimo galimybes.</p> <p>Supranta kada pavyko įveikti sunkumus</p>
	5	<p>Retsykliais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p> <p>Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Ieško tinkamų sprendimo būdų.</p> <p>Bando įveikti sunkumus pats.</p>
	6	<p>Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <p>Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Pradeda matyti sprendimų pasekmes.</p> <p>Tariasi su kitais dėl veiksmų atlikimo.</p> <p>Nepasiekus tikslo, bando keletą kartų.</p>
KŪRYBIŠKUMAS	1-3	<p>Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.</p>	<p>Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.</p>

	4	<p>Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes.</p> <p>Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.</p>	<p>Išvelgia naujas įprastų daiktų savybes.</p> <p>Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.</p>
	5	<p>Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.</p>	<p>Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones.</p>
	6	<p>Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p>	<p>Ieško netikėtų sprendimų.</p> <p>Fantazuoja.</p>
MOKĖJIMAS MOKYTI	1-3	<p>Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando.</p> <p>Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko.</p>	<p>Domisi kas kaip veikia.</p> <p>Atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus.</p>
	4	<p>Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. Pasako, ką veikė ir ką išmoko.</p>	<p>Siūlo žaidimų idėjas.</p> <p>Žaidžia kūrybiškai.</p>

	5	<p>Norėdami ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina.</p> <p>Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...</p>	<p>Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas.</p> <p>Spėlioja veiksmų pasekmes.</p>
	6	<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks.</p> <p>Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose.</p> <p>Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.</p>	<p>Drąsiai ieško atsakymų į kylančius klausimus.</p> <p>Kalba apie tai, ko norėtų išmokti, planuoja savo veiklą.</p> <p>Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, žinyuose ar pan.)</p>

4.2. Ugdymo technologijos ir metodai

Programos ugdymo(si) tikslui įgyvendinti pasirinktos technologijos, leidžiančios įgyvendinti šią į vaiką ir jo kompetencijų plėtotę orientuotą ugdymo(si) programą:

Kūrybinės vaiko ir pedagogo sąveikos technologija:

- pedagogas įtraukia vaikus į veiklą pasiūlydamas gerą idėją, temą, problemą, sumanymą ir nereglamentuoja vaikų veiklos žingsnių;
- pedagogas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti;
- priimami bendri sprendimai, susitarimai dėl veiklos, bendraujama, bendradarbiaujama;
- užduodamas atvirus klausimus, pedagogas netiesiogiai vadovauja vaikų ieškojimams, moko įveikti sunkumus, praturtina jų sumanymus.

Ugdančios aplinkos kūrimo technologija:

- pedagogas sukuria grupėje jaukias atskiras erdves vaikų veiklai;

- skatina vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai;
- pripažįstama vaiko teisė rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą;

- taikomi vaikų dėmesio patraukimo žaislais ir priemonėmis būdai.

Pavyzdžio technologija:

- pedagogas žaislingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje, vaikai mėgina daryti tą patį;

- pedagogas pradeda kokią nors veiklą, vėliau savarankiškai tęsia vaikai;
- pedagogas kaip vaikų žaidimų ar veiklos partneris kartu dainuoja, vaidina, dalyvauja projektuose;

- pedagogas mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams;
- tėvai skatinami dalyvauti ugdymo procese, kad vaikas turėtų galimybę mokytis iš jų patirties.

Spontaniško ugdymo technologija:

- pedagogas pritaria bet kokiai vaiko veiklai, ją gerbia, laiko vertinga patirtimi;
- emocionaliai palaiko vaiko veiklą – pagiria, pasidžiaugia;
- ugdymui panaudoja netikėtai susidariusias situacijas;
- pasiūlo priemonių vaiko poreikiams ir interesams tenkinti.

Terapinio ugdymo technologija:

- pedagogas padeda vaikui išmokti įveikti sunkumus, skatina vaiką kreiptis į kitus pagalbos ir padėti kitiems;
- pedagogas taiko džiaugsmo terapijos, pedagoginius žaidimo, menų terapijos metodus;
- pedagogas taiko atsipalaidavimo būdus;
- pedagogas taiko įstaigos logopedo bei psichologo nurodytas priemones.

Ugdymo metodai apima tarpusavyje susijusių pedagogo ir vaiko veiklą. Pagrindinis vaikų gebėjimų ugdymo(si) metodas – žaidimas. Kiekvienas pedagogas ieško tokių darbo metodų ir būdų, kurie geriausiai padėtų siekti užsibrėžtų tikslų ir uždavinių. Taikomi tokie metodai, kurie padėtų atsiskleisti kiekvieno vaiko individualumui bei kūrybinėms galioms, kurie turėtų vaikams patrauklių žaidybinių elementų bei skatintų vaikų praktinių įgūdžių formavimą(si).

Ikimokyklinio ugdymo grupėje dirbama tokiais ugdymo metodais, kuriais siekiama:

- sudaryti palankiausias sąlygas vaikui atsiskleisti ir tobulėti;
- kurti stimuliuojančią aplinką ir bendravimą;
- vaiko ugdymą susieti su natūralia aplinka, gamta;

- skatinti daryti atradimus ir ieškoti sprendimų;
- skatinti mąstyti ir kaupti patirtį, tenkinant individualius vaiko poreikius;
- remtis vaiko gyvenimiška patirtimi – žaidimu, kuriame vaikas suvokia ir atkuria aplinkinį pasaulį.

Žaidybinis metodas – skatinantis vaikų teigiamas emocijas, padedantis formuoti socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą.

Vaizdinis metodas – nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

Praktinis metodas – metodas, kurio pagalba vaikams padedama per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Žodinis metodas – (pasakojimas, diskusija, pokalbis) suteikiantis galimybę perduoti informaciją.

Kūrybinis metodas – sudarantis sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

4.3. Aplinka ir priemonės

Siekiant vaikų ugdymo(si) tikslų, įstaigoje taikomos priemonės:

- ugdomosios veiklos planavimas – veikimo kryptis, kuri padeda pasiekti vieno ar kito tikslo;
- edukacinė aplinka (fizinė ir psichologinė) – dinamiška ugdymo ir ugdymosi erdvė, sukurta ir veikianti edukatoriaus (pedagogo, tėvo) numatytam ugdymo tikslui pasiekti;
- materialinė aplinka – daiktinės priemonės, reikalingos programoje apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti.

Ugdomosios veiklos planavimas. Įstaigoje taikomas struktūrizuotas vaikų ugdomosios veiklos planavimas, kuris atspindi vaikų veiklos tikslą, uždavinius:

- individualioje vaiko veikloje;
- veikloje grupelėmis;
- veikloje visai grupei;
- neformalaus švietimo veikloje (muzika, šokis);
- bendradarbiavime su šeima.

Kiekvienas ugdomosios veiklos planas pedagogo apmąstomas ir reflektuojamas, numatant tolimesnes veiklos veikimo kryptis.

Edukacinė aplinka. Pedagogai, tėvai – pagrindiniai vaikų ugdymo(si) partneriai. Tačiau įstaigos edukacinė aplinka – trečiasis „pedagogas“. Todėl didelį dėmesį skiriame ugdomosios aplinkos ypatumams.

Fizinė aplinka:

- grupės aplinka padalinta į įvairaus dydžio saugias, jaukias, estetiškas, artimas namų aplinkai erdves: kūrybinei veiklai, pažintinei-tiriamajai veiklai, aktyviam judėjimui bei kūrybiniais-vaidmeniniams žaidimams. Aplinka pertvarkoma, atsižvelgiant į vaikų amžių, poreikius ir ugdymo tikslus. Pedagogų fantazija neribojama, skatinama inovacijų paieška;

- visos priemonės, žaislai, ir kt. lengvai vaikų pasiekiami, prieinami;
- grupėse kuriami orientaciniai kampeliai (ramybės, aktyvaus judėjimo, meniniai, skaitymo ir t. t.);

- vaikų veikla plėtojama ne tik grupėje. Salė pritaikyta vaikų meninei ir judriai veiklai, renginiams. Lauke įrengtos kiemo aikštelės vaikų žaidimams. Išorinė įstaigos aplinka stebima vaizdo kameromis, kurios užtikrina ir garantuoja didesnę vaikų saugumą įstaigoje.

Psichologinė aplinka:

- saugus, pasitikėjimą skatinantis mikroklimas;
- palanki vaikų adaptacija bendradarbiaujant su šeima;
- ugdymo procesas planuojamas ir organizuojamas atsižvelgiant į spontaniškai kilusias vaikų idėjas ir suteikiant pagalbą jas įgyvendinant;

- problemų sprendimas „čia ir dabar“;
- bendrumo pojūčio formavimas – vaikas visavertis bendruomenės narys.

Materialinė aplinka. Grupės aplinkoje gausu bendro naudojimo priemonių: kūrybiniais-siužetiniams žaidimams, vaikų vaidybai, dailei, muzikai, judėjimui, pažintinei-tiriamajai veiklai.

Pagrindinės vaiko ugdymosi priemonės: žaislai, žaidimai, įvairios medžiagos, daiktai, sporto ir muzikos inventoriūs, knygos, plakatai, nuotraukos.

Taip pat naudojamos specialios ugdymo priemonės: kompiuteris, projektorius, multimedija, vaizdo ir garso aparatūra.

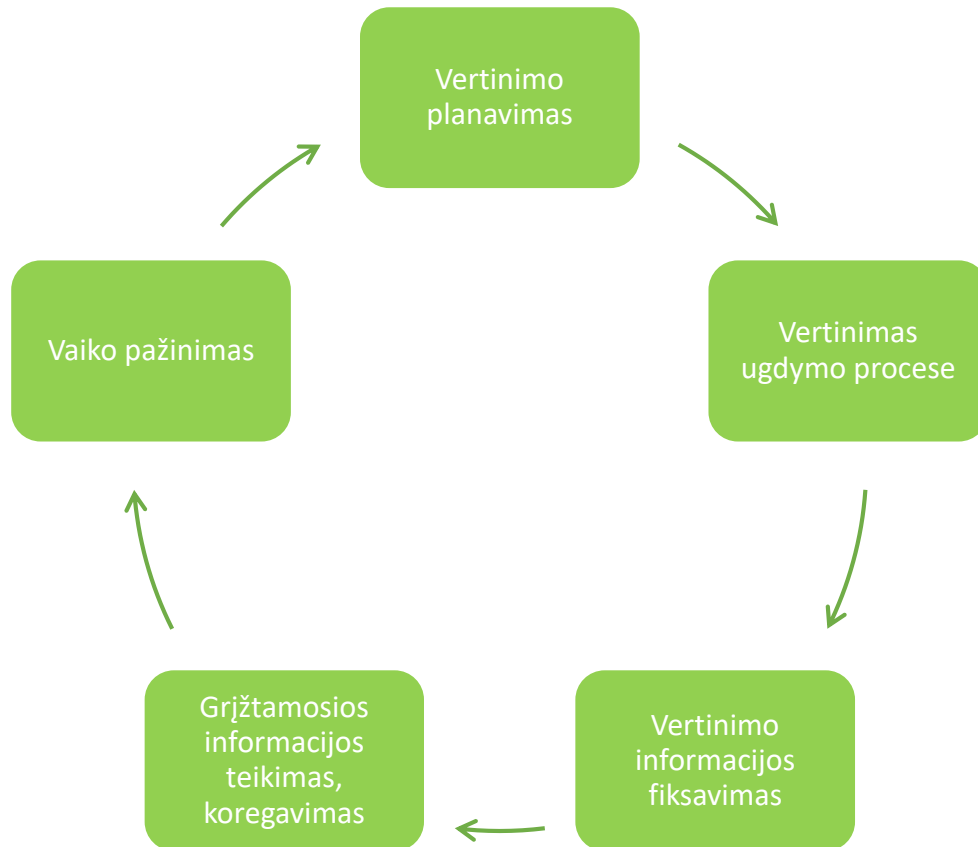
Priemonių tikslas - motyvuoti ir skatinanti vaikus pačius aktyviai veikti: kurti, tyrinėti, atrasti, pasirinkti, tobulinti savo praktinius gebėjimus, eksperimentuoti, būti kūrybiškais.

5. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei įveikti kliūtis. Vaiko pasiekimai įvertinami du kartus per mokslo metus. Vertindami ugdymo pasiekimus siekiame: pažinti vaiką ir jo individualybę; išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes; nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą; padėti vaikui pačiam susivokti, kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos; informuoti tėvus ir siekti bendradarbiavimo; pamatyti ir įvertinti savo darbo veiksmingumą. Prireikus, atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai. Ugdymo pasiekimų vertinimo vykdytojai ir dalyviai: vaikai, tėvai, ugdytojai. Vaiko pasiekimai vertinami šiais kriterijais:

- ugdymo(si) pasiekimų vertinimas yra visuminis. Jis vyksta nuolat, kad vaikas kiekvieną kartą liktų pastebėtas, o tėvai gautų aiškią ir savalaikę informaciją apie vaiką;
- vertinant, atsižvelgiama į individualius vaiko pasiekimus, pažangą.

2 pav. Pasiekimų vertinimas ugdymosi procese

Ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai ir būdai. Stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje kasdieninėje veikloje, vaiko veiklos ir kūrybos produktų analizė, vaiko kalbos, garso bei vaizdo įrašų, esant poreikiui, atskiros ugdymo srities tyrimai, pokalbiai su vaiko tėvais. Vertinimo medžiaga kaupiama individualiuose vaikų pasiekimų aplankuose. Vertinimo rezultatai aptariami su tėvais, pedagogų tarybos posėdžiuose, Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose. Atsižvelgdama į vaiko pasiekimų rezultatus, auklėtoja planuoja tolimesnį vaiko ugdymą(si) (žr. paveikslėlį nr. 2).

6. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Andrikienė R.M., Ruzgienė A. (2001). Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Klaipėda: Minklės leidyba.
2. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2014). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
3. Bitinas, B. (2000). Ugdymo filosofija. Vilnius, Enciklopedija.
4. D. T. Dodge, L. J. Colker, C. Heroman (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
5. Gevorgianienė V., Kairienė D. ir kt., Metodinė medžiaga kompleksinės pagalbos teikimui, 2011. Prieiga internetu: <http://old.smm.lt/ugdymas/docs/Metodine%20medziaga%2012%2019.pdf>.
6. Grinevičienė N. (2002). Vaikystės žaidimai. Kaunas: Šviesa.
7. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011. Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>.
8. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, Klaipėda: Baltic Printing House, 2014. Prieiga internetu: http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir795/dir39/dir1/1_0.php
9. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. Švietimo problemos analizė, ŠMM, 2012, rugsėjis Nr. 13 (77), ISSN 1822-4156. 4.
10. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“, parengtas Švietimo ir mokslo ministerijos, 2013.
11. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams (1993). Vilnius: Leidybos centras.
12. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų sąrašas, patvirtintas 2005 m. balandžio 18 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK – 627.
13. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-779 „Dėl Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos patvirtinimo“ Prieiga internetu: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/naujienos/ipup-projekto-naujienos/patvirtinta-naujapriesmokyklinio-ugdymo-bendroji-programa/17933>.

15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-735/A1-208. „Dėl Privalomo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423753&p_query=&p_tr2=2.
16. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Prieiga internetu:
http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf.
17. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, Vilnius: ŠAC, 2006.
18. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras,.
19. Monkevičienė O. (2003). Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba.
20. Vaiko teisių konvencija. Prieiga internetu:
[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=.](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=)
21. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. 2013. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>.

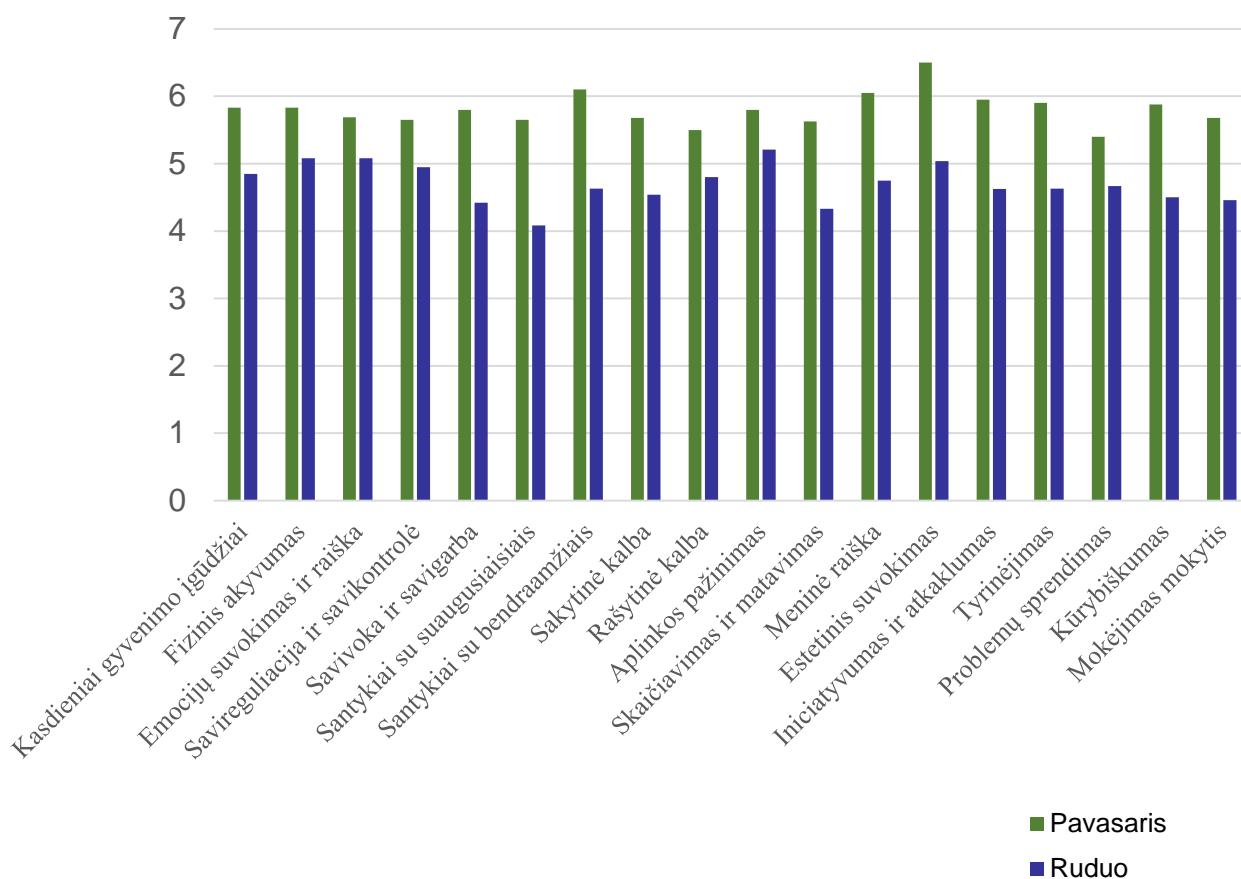
Ugdytinio stebėjimo lapas

Stebimas pasirinktas vaikas ir rašomi jo elgsenos, veiklos, kalbos pavyzdžiai 19 sričių. Pirmiausia pildoma „Ugdymo sritis“, vėliau rašomi stebėjimo pavyzdžiai, kaip vaikas veikia, kalba, elgiasi ir pan., galiausiai, kai jau yra visi pavyzdžiai, nustatomi ir surašomi žingsnių skaičiais.

.....vaiko vardas, amžius

Ugdymo sritis	Kokie ženklai rodo? Vaiko veiklos, kalbos, elgsenos pavyzdžiai	Žingsnis	Komentaras, pastabos

Ugdymo(si) pasiekimų diagrama pagal pasiekimų žingsnius

PROGRAMĄ PARENGĖ:

Darbo grupės pirmininkė - direktoriaus pavaduotoja ugdymui Violeta Kaziūnienė

Narė - auklėtoja Birutė Baušienė

PRITARTA

Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“
gimnazijos tarybos 2018 m. balandžio 24 d.
posėdžio protokoliniu nutarimu
(Protokolas Nr. 3)